

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7CdoR/12/2024
Identifikačné číslo spisu:	1621202264
Dátum vydania rozhodnutia:	12.12.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Martina Valentová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:1621202264.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloleté U. G., narodenú XX. U. XXXX a G. G., narodenú XX. C. XXXX, obe bývajúce u matky, zastúpené procesným opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, deti matky Mgr. G. V., narodenej XX. C. XXXX, R., E. XXXX/XX, a otca Ing. G. G., narodeného XX. C. XXXX, R., L. XX/X, zastúpeného splnomocnenkyňou Advokátska kancelária VERIONS, s. r. o., Bratislava, Radvanská 21, IČO: 47239441, o uložení výchovného opatrenia, v súčasnosti vedenej na Mestskom súde Bratislava II pod sp. zn. B1-7P/1/2021 (pôvodne vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 7P/1/2021), o dovolaní otca proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 31. januára 2024 sp. zn. 12CoP/24/2023, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Trnave z 31. januára 2024 sp. zn. 12CoP/24/2023 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d ě a ľ š i e k o n a n i e.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava I - v súčasnosti Mestský súd Bratislava II (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) uznesením z 03. marca 2022, č. k. 7P/1/2021-530, zamietol návrh otca, ktorým sa v znení súdom prvej inštancie pripustenej zmeny domáhal uloženia povinnosti maloletým deťom, ako aj ich matke podrobiť sa odbornému psychologickému poradenstvu v trvaní dvanásť mesiacov, v rozsahu najmenej jednej hodiny každý kalendárny týždeň, za účelom odstránenia odmietania otca, starých rodičov a maloletých súrodencov Y. a G., obnovenia osobného styku medzi maloletými a otcom vrátane starých rodičov a ich maloletých súrodencov, a nápravy následkov dlhoročného odlúčenia otca, starých rodičov a detí a konfliktov v rodine, ktoré maloleté v dôsledku ich rozvíjajúcej sa psychiky nie sú schopné vo vnútornom prežívaní sami zvládnuť, a tým pomôcť maloletým prekonať ich negatívne pocity, vyrovnať sa s nimi a napraviť aj ich zjavne narušené vzťahy k otcovi, starým rodičom a maloletým súrodencom. Vo vzťahu k matke tiež žiadal uložiť výchovné opatrenie aj za účelom odstránenia komunikačných problémov medzi rodičmi a pomoci matke pochopiť a akceptovať fakt, že vo výchove a individuálnom osobnostnom vývoji maloletých má otec, starí rodičia a maloletí súrodenci nezastupiteľnú úlohu, čím môže dôjsť tiež k zlepšeniu riešenia problémov a konfliktov. Zároveň žiadal uložiť matke maloletých i povinnosť zabezpečiť účasť maloletých na realizácii výchovného opatrenia

(výrok I.). O trovách konania rozhodol tak, že žiadnemu z účastníkov nepriznal právo na náhradu trov konania (výrok II.).

1.1. Súd prvej inštancie dospel k záveru, že návrhu otca nie je možné vyhovieť z dôvodu, že takéto rozhodnutie nenašlo oporu vo výsledkoch vykonaného dokazovania a nebolo by súladné s najlepším záujmom maloletých. Mal za to, že v prejednávanej veci nebolo preukázané, že by bol splnený niektorý z materiálnych predpokladov pre uloženie výchovného opatrenia upravený v ustanovení § 37 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o rodine“). Naviac, by vzhľadom na zistenú situáciu týkajúcu sa prežívania maloletých a ich odmietavého postoja k otcovi, bolo zrejme nevykonateľné.

1.2. Konštatoval, že z hľadiska kritéria úrovne starostlivosti o dieťa podľa čl. 5 písm. a) zákona o rodine by uloženie výchovného opatrenia mohlo mať vplyv na úroveň starostlivosti o maloleté. Absolvovanie navrhovaného výchovného opatrenia by si vyžiadalo zvýšenú zdravotnú a psychologickú starostlivosť v súvislosti neprimeraným tlakom na maloleté pre nanútenú účasť na poradenstve. Splnenie tohto kritéria preto treba hodnotiť v neprospech maloletých, keďže uloženie navrhovaného výchovného opatrenia by nebolo v záujme maloletých ani z hľadiska kritéria bezpečia a stability prostredia, v ktorom sa zdržiavajú v zmysle čl. 5 písm. b) zákona o rodine. Maloleté sa môžu cítiť ohrozené tým, že ich chce otec odňať matke, čo bude stále pretrvávať, ak bude otec matku spochybňovať, útočiť na jej psychické zdravie, prejavovať voči nej nielen výraznú nedôveru a nepriateľské ladenie. Z dokazovania nevyplývala na strane otca v tomto smere žiadna zmena. Rovnaký záver možno prijať aj vo vzťahu ku kritériu podľa čl. 5 písm. c) zákona o rodine, kedy v existujúcich okolnostiach, bez zmeny ktorú otec dokazovaním nepreukázal, by bola narušená ochrana duševného, telesného a citového vývinu maloletých. Vzhľadom na skutočnosť, že maloleté sú v starostlivosti detského psychiatra, faktor podľa čl. 5 písm. d) zákona o rodine svedčí v prospech nepodporovania vzniku situácií, ktoré budú zasahovať do duševného a psychického stavu maloletých. Kritériá najlepšieho záujmu dieťaťa podľa čl. 5 písm. e) zákona o rodine tiež nie sú splnené, nakoľko nebola preukázaná žiadna zmena v prístupe, popísanom znalcom a odporúčanom aj ostatnými zainteresovanými odborníkmi, a preto v aktuálnej situácii by nútením do realizácie psychologického poradenstva proti vôli maloletých dochádzalo naďalej k zásahom do ich duševnej, telesnej a citovej integrity. Kritérium podľa čl. 5 písm. g) zákona o rodine svedčí v prospech neuloženia navrhovaného výchovného opatrenia, pretože maloleté odmietajú navrhované výchovné opatrenia. Výjadrenia maloletých sú v zhode s vykonaným dokazovaním a ich dlhodobým postojom. V prípade kritérií podľa čl. 5 písm. f) a i) zákona o rodine tieto súd prvej inštancie vnímal neutrálne. Iba kritérium podľa čl. 5 písm. h) zákona o rodine vyznieva v prospech navrhovaného výchovného opatrenia, avšak len zdanlivo, pretože v ideálnom prípade by malo umožniť vyvíjanie väzieb s otcom, súrodencami maloletých, ktoré má otec so súčasnou manželkou a starými rodičmi z jeho strany. Možnosť rozvíjať tieto väzby s ohľadom na všetky okolnosti nie je však jediným alebo rozhodujúcim faktorom, ale všetky treba vnímať vo vzájomnej spojitosti. Niet preto dôvodu na vyhovieť návrhu v situácii, kedy matka s maloletými, ktoré sú už i tak v početnej starostlivosti psychológov a psychiatra, by sa mali podrobiť výchovnému opatreniu, t. j. ďalšiemu poradenstvu, kým otec, ktorý od ostatnej ingerencie súdu v konaní riešiacom styk s maloletými neprešiel vôbec žiadnou sebareflexiou, by zatiaľ čakal na výsledok nanúteného poradenstva spolu so súčasnou manželkou, maloletými deťmi z druhého manželstva a jeho rodičmi.

1.3. Prvoinštančný súd tiež poukázal na rozsudok z 05. augusta 2020, č. k. 3P/15/2015-1702, v ktorom sa rozhodovalo o návrhu otca na zverenie maloletých do svojej starostlivosti, pričom bolo v ňom okrem iného konštatované, že vzťah otca s maloletými nemá potencialitu napredovať a zlepšiť sa, ak bude otec pokračovať v kontinuálnom obviňovaní matky a jej označovaní za jediného vinníka neželaného stavu, resp. stavu do akého dospel vzťah otca s deťmi bez toho, aby otec sebarefektívne rešpektoval pokyny a odporúčania odborníkov. Zo znaleckého posudku znalca Mgr. R. č. XX/XXXX v podstatnom vyplynulo, že otec bol v rámci interview ako súčasť vyšetrenia ťažšie usmerniteľný, naliehavejší, so zvýšenou tendenciou podrobne popísať a ilustrovať vlastnú interpretáciu prežitých udalostí. Celkový prejav otca pri vyšetrení vyhodnotil znalec ako emotívny až hostilný najmä pri ulpievavom kritizovaní osobných charakteristík a rodičovských kompetencií matky. V čase vyšetrenia pri konfrontácii s otázkou rodičovskej problematiky imponoval emočne nestabilne s impulzívnou afektivitou a sklonom k verbálnej heteroagresivite. Konanie otca sa teda znalci javilo ako nedostatočne reflektujúce potreby maloletého dieťaťa, viac sa zameriaval na devalvovanie charakteristík a kompetencií matky. V správe

Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, referátu poradensko-psychologických služieb pre pracovisko Bratislava I z 26. júna 2018 je uvedené, že od podania priebežnej správy nedošlo k žiadnej výraznej zmene v postojoch ovplyvňujúcich komunikáciu medzi rodičmi maloletých a vytváraní vzťahových väzieb medzi maloletými a otcom.

1.4. Ďalej dôvodil, že z vykonaného dokazovania taktiež nebolo nijako preukázané, že by sa na strane otca na uvedenom kritickom prístupe k matke a na naliehavom prístupe k maloletým čokoľvek zmenilo. Podľa znaleckého posudku znalca Mgr. R. č. XX/XXXX osobnosť otca vykazuje znaky abnormnej organizácie s impulzívnymi a narcistickými rysmi, s ktorými viac korešponduje jeho sebakresadujúce, egocentrické a konfliktogénne správanie. Preto sa správanie otca javí v kontexte znaleckého posudku Mgr. R. č. XX/XXXX ako stále nedostatočne reflektujúce potreby maloletého dieťaťa. Podľa súdu prvej inštancie k zmene nemôže dôjsť, kým nedôjde k zmene správania na strane otca.

1.5. Podľa súdu prvej inštancie bolo preukázané, že maloleté sú silne emočne viazané na matku, hľadajú u nej oporu, dôverujú jej. Zo správ odborníkov, v starostlivosti ktorých sú v súčasnosti maloleté, bolo zistené, že predmetom tejto starostlivosti nie je poradenstvo smerujúce k obnoveniu vzťahu medzi otcom a maloletými. Podľa správy Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie Malacky z 22. februára 2022 obe maloleté prezentujú dlhodobu na stretnutiach veľmi negatívny vzťah k otcovi a odmietajú o otcovi hovoriť. Ich stretnutia boli a sú zamerané na riešenie ich aktuálneho emočného stavu, rovesníckych vzťahov, školských problémov. Vzhľadom na dlhodobý stav maloletých a sústavné odmietanie kontaktu s otcom nie je vhodné, ani potrebné nariadenie povinného odborného psychologického poradenstva za účelom odstránenia odmietania otca s maloletými. Tento záver korešponduje s vyjadrením Ing. Mgr. K. L., psychológa z Iniciatívy Inakosť z 23. februára 2022, ktorý uviedol, že stav maloletej G. je veľmi krehký a akýkoľvek tlak, ktorý ide proti jej rozhodnutiam, bude mať na ňu negatívne psychické dôsledky. Tieto závery sa nijako neodchyľujú od skutočností zistených z dôkazov, ktoré predložil k návrhu otec a z ktorých viaceré boli predmetom dokazovania aj v iných konaniach prebiehajúcich medzi účastníkmi. Z vykonaného dokazovania teda nebola nijako preukázaná potreba pre uloženie výchovného opatrenia tak, ako to predpokladá návetie § 37 ods. 2 zákona o rodine. Uloženie samostatného výchovného opatrenia matke by za týchto okolností nemalo taktiež žiaden zmysel.

2. Na odvolanie otca maloletých detí, Krajský súd v Trnave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 31. januára 2024, č. k. 12CoP/24/2023-1067, napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správne (výrok I.) a žiadnemu z účastníkov nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal (výrok II.).

2.1. Odvolací konštatoval, že v danom prípade súd prvej inštancie správne uzavrel, že nebola splnená hmotno-právna podmienka uloženia výchovného opatrenia, keď nebolo preukázané, že to vyžaduje záujem maloletých detí. Poukazujúc na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 19. septembra 2018 sp. zn. I. ÚS 216/2018 súd prvej inštancie správne vyhodnotil záujem maloletých, nielen mechanicky a formálne, ale s ohľadom na konkrétne okolnosti a to vzhľadom na zdravotný stav maloletých, zdravý psychický vývoj a na emocionálne väzby maloletých k otcovi. V predmetnej veci by i podľa názoru odvolacieho súdu vzhľadom na dlhodobu nepriaznivé vzťahy otca s maloletými, vzhľadom na zhoršený psychický stav maloletých, navštevovanie psychiatra i psychológa uloženie výchovného opatrenia mohlo ešte viac negatívne ovplyvniť ich vzťah s otcom a ešte viac narušiť ich dôveru k otcovi. Pokiaľ maloleté deti explicitne odmietajú psychologické poradenstvo a toto si spájajú so vzťahom k otcovi, a teda, že len z dôvodu správania otca musia podstupovať psychologické poradenstvo, nie je splnená hmotnoprávna podmienka uloženia výchovného opatrenia, a teda, že výchovné opatrenie bude v záujme maloletých detí. Výchovné opatrenie nie je v súčasnosti vhodným prostriedkom nápravy vzťahu maloletých detí k otcovi. Odvolací súd v zhode so súdom prvej inštancie teda zastáva názor, že pri riešení aktuálnej situácie nie je vhodná odborná intervencia spočívajúca v pomoci pri budovaní kultivovanej a konštruktívnej komunikácie a korektných vzťahov formou nariadeného výchovného opatrenia.

2.2. V súvislosti s námietkou otca ohľadom nedostatočného odôvodnenia rozhodnutia a nesprávneho hodnotenia dôkazov poukázal na to, že v odôvodnení uznesenia sú uvedené komplexne skutkové zistenia v spojitosti s čiastkovými zisteniami, ktoré majú logickú nadväznosť a v súhrne umožnili vytvoriť záver o celkovom skutočnom stave vo vzťahu k výchovnému opatreniu. Z odôvodnenia sú zrejmé relevantné myšlienkové postupy a úvahy, ktoré viedli súd prvej inštancie k takémuto spôsobu rozhodnutia. Mal za

to, že súd prvej inštancie vykonal vo veci dokazovanie v dostatočnom rozsahu pre náležité zistenie skutočného stavu, vykonané dôkazy vyhodnotil podľa § 191 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“ alebo „Civilný sporový poriadok“) a z týchto dôkazov dospel k správnym skutkovým zisteniam. Námietku otca, že súd prvej inštancie si selektívne vybral iba tie dôkazy, ktoré vyznievajú v jeho neprospech vyhodnotil odvolací súd ako nepreukázanú, vyplývajúcu len v konaniach vo veci maloletých detí G. prezentovaným nekritickým postojom otca.

2.3. Odvolací súd v nadväznosti na námietku otca týkajúcu sa neoznámenia mu vyjadrenia sa maloletých ďalej dôvodil, že zákonný sudca rešpektoval a umožnil otcovi plné uplatnenie jeho procesných práv v celom rozsahu a otcovi maloletých nebolo znemožnené podieľať sa na konaní a vplývať na výsledok konania. Výsluch maloletých, ktorý bol vykonaný súdom prvej inštancie v neprítomnosti rodičov je bežnou aplikačnou praxou. Tu odvolací súd uvádza, že podľa ustálenej judikatúry platí, že takýto postup súdu prvej inštancie (získovanie názoru maloletých detí v neprítomnosti rodičov bez následného sprístupnenia zvukového záznamu z tohto výsluchu) nemožno zásadne považovať za odňatie možnosti konať pred súdom, pretože v súlade s § 38 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CMP“ alebo „Civilný mimosporový poriadok“) sa názor maloletého súd zisťuje spôsobom zodpovedajúcim jeho veku a vyspelosti, pričom podľa povahy veci je možné ho zistiť aj bez prítomnosti iných osôb aj s prihliadnutím na možný konflikt lojality maloletého. Za danej situácie, preto súd prvej inštancie svojím postupom nevylúčil otca z realizácie žiadneho procesného práva, ktoré mu CMP priznáva. V tejto súvislosti tiež zdôraznil, že súd prvej inštancie správne prihliadol na názor maloletých, ktoré sú už schopné podať autonómne, samostatné rozhodnutie s ohľadom na dlhotrvajúcu vzťahovú situáciu v rodinnom prostredí, dokázu samé vypovedať o skutočnostiach, ktoré prežívajú a vyjadriť svoj názor. Za danej situácie bolo preto práve potrebné mimo iného akceptovať aj názor maloletých detí.

2.4. Vzhľadom na to, že otec maloletých detí v doplnení odvolania vzniesol námietku zaujatosti zákonného sudcu Mgr. Róberta Bardača, PhD. vzhľadom na jeho postup a vyjadrenia po rozhodnutí vo veci v rámci vyjadrenia sa k ústavnej sťažnosti, odvolací súd uviedol, že zo všetkých otcom prezentovaných skutočností je zrejmé, že nim tvrdenú zaujatosť vyvodzuje len z vyjadrení zákonného sudcu k ústavnej sťažnosti podanej otcom a maloletými deťmi vo veci vedenej pôvodne na Okresnom súde Bratislava I podľa sp. zn. 3P/57/2017 po rozhodnutí danej veci. V prvom rade treba uviesť, že otcom maloletých detí prezentované námietky zaujatosti zákonného sudcu sa týkajú postupu súdu v inom konaní. Taktiež vyvodzovanie zaujatosti súdu vzhľadom na jeho vyjadrenie, že „otec neprešiel žiadnou sebareflexiou“ je irelevantné. Takéto konštatovanie nepreukazuje, že by vzťah sudcu k otcovi dosahoval takú intenzitu a povahu, že by sudca nebol schopný nezávisle a nestranne rozhodovať. Je potrebné však uviesť, že subjektívna nespokojnosť otca maloletých detí s právnym názorom konajúceho súdu a následným rozhodnutím vo veci samej nie je objektívnym dôvodom pre vylúčenie, resp. vyslovenie pochybnosti o nezaujatosti sudcu.

3. Otec (ďalej aj ako „dovolateľ“) podal voči uvedenému rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzoval z § 420 písm. e) a f) CSP, ako aj z § 421 ods. 1 písm. b) CSP, žiadajúc, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

3.1. Dovolateľ ako prvé namietal rozhodovanie veci na súde prvej inštancie zaujatým zákonným sudcom, ktorý nebol vylúčený. Uviedol, že dôvodom uplatnenia námietky zaujatosti počas konania boli primárne excesívne vyjadrenia sudcu JUDr. Bardača prezentované najmä vo vyjadrení k jeho ústavnej sťažnosti, ako i na pojednávaní či v napadnutom rozhodnutí, ktoré okrem iného viedli vo viacerých prípadoch k nesprávnemu procesnému postupu spočívajúcemu nedostatočnom a nesprávnom realizovaní dokazovania za účelom preukázania podmienok pre uloženie výchovného opatrenia, nesprávnom hodnotení jednak dôkazov vrátane dôkazov vykonaných v súvisiacej právnej veci vedenej pod sp. zn. 3P/15/2015, ale i výchovného pôsobenia matky a jeho vyjadrení ako otca vo vzťahu k matke, nesprávnom právnom posúdení či porušení práva na spravodlivý proces. Podľa dovolateľa namietané vyjadrenia zákonného sudcu v spojení s tým, ako sa vysporiadal s jeho návrhmi a vyjadreniami ako účastníka konania vo svojom rozhodnutí (nedostatky vytýkané i v odvolacom konaní) neumožňujú iné vysvetlenie iba to, že sudca JUDr. Bardač v konaní postupoval zaujato.

3.2. Ďalším dovolacím dôvodom podľa otca je nepreskúmateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu. Dovolateľ má za to, že odvolací súd sa v odôvodnení napadnutého rozhodnutia odmietol zaoberať

podrobne ním konkretizovanými námietkami týkajúcimi sa nesprávnych skutkových zistení, resp. nedostatočne zisteného skutočného stavu ohľadom prekážok na jeho strane brániacich realizácii kontaktu s maloletými deťmi, ako aj nemožnosti oboznámiť sa a vyjadriť k obsahu vykonaného dôkazu výsluchom maloletých, ktorý mu nebol sprístupnený napriek opakovaným žiadostiam, a to i v kontexte namietanej zaujatosti zákonného sudcu. V tejto súvislosti tiež poukázal na to, že sudy nižšej inštancie nesprávne aplikovali judikatúru, keď nepostupovali v súlade s rozhodnutím Najvyššieho súdu Slovenskej republiky ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) sp. zn. 2Cdo/153/2022.

3.3. Dovolateľ s poukazom na dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP zdôraznil, že sa nestotožňuje s argumentáciou odvolacieho súdu k námietke nesprávneho právneho posúdenia veci súdom prvej inštancie uvedenej v bodoch 36.- 41. odôvodnenia napadnutého rozhodnutia, vo vzťahu ktorej konkretizoval nasledovné základné právne otázky, od ktorých podľa neho záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, a ktoré boli nesprávne právne posúdené: (i) „Je súd v konaniach vo veciach starostlivosti súdu o maloletých vo všeobecnosti povinný sprístupniť rodičom zvukový záznam z pohovoru s maloletými, ktorý súd vykonal v zmysle § 38 Civilného mimosporového poriadku, a je jeho nesprístupnenie porušením práv účastníka konania podľa § 98 ods. 2 Civilného sporového poriadku, v spojení s čl. 3 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa a brat' ohľad aj na práva rodičov?"; (ii) „Je možné výchovné opatrenie podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine maloletým uložiť iba za splnenia podmienok uvedených v § 37 ods. 1 zákona o rodine, alebo je uloženie výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine podmienené len tým, že uloženie výchovného opatrenia je potrebné v záujme maloletých?"; (iii) „Možno pri posudzovaní splnenia podmienky „záujmu maloletých“ v rámci rozhodovania súdu o návrhu na uloženie výchovného opatrenia podľa § 37 zákona o rodine za účelom obnovy vzťahu rodiča a maloletého dieťaťa považovať za rozhodujúci názor maloletého dieťaťa, ak si toto dieťa neplní svoje zákonné povinnosti podľa § 43 ods. 2 (prejavovať primeranú úctu a rešpektovať rodiča) a § 43 ods. 3 písm. a) (spolupracovať so svojimi rodičmi v záujme starostlivosti o neho a jeho výchovu) zákona o rodine? Aká je miera vzájomnej váhy povinností maloletých vyplývajúcich z § 43 ods. 2 a § 43 ods. 3 písm. a) zákona o rodine pri ukladaní výchovného opatrenia a názoru maloletého dieťaťa?"; (iv) „Pri zohľadnení záujmu maloletého ako materiálnej podmienky uloženia výchovného opatrenia, môže súd rozhodovať o návrhu na uloženie výchovného opatrenia bez toho, aby vykonal test proporcionality medzi záujmami tých maloletých, v prospech ktorých má výchovné opatrenie byť uložené, a tých maloletých, ktoré sa uloženiu výchovného opatrenia bránia?";

3.4. Podľa dovolateľa na prvú nastolenú otázku je potrebné odpovedať tak, že žiadne z ustanovení Civilného sporového poriadku alebo Civilného mimosporového poriadku, ale ani Dohovoru o právach dieťaťa, nedáva súdu možnosť nesprístupniť otcovi ako účastníkovi konania zvukový záznam z pohovoru s maloletými ako úkonu súdu a ak tak napriek tomu urobí, porušuje práva otca na spravodlivý proces tým, že je otcovi znemožnené oboznámiť sa s dôkazom - výsluchom maloletým v jeho zákonom predpísanej podobe. Prípadné vyhotovenie zápisnice z pohovoru s maloletými a jej sprístupnenie nemožno považovať za možnosť nahrádzajúcu sprístupnenie zvukového záznamu, a to z dôvodu, že v zmysle § 99 ods. 1 CSP je zápisnica niečo, čo sa vyhotovuje popri zvukovom zázname, nie namiesto neho. Vo vzťahu k druhej položenej otázke súvisiacej s nesprávnou interpretáciou § 37 ods. 1, 2 a ich vzájomnej súvzťažnosti táto má byť podľa dovolateľa správne zodpovedaná tak, že § 37 ods. 2 zákona o rodine podmieňuje uloženie výchovného opatrenia iba záujmom maloletých bez nutnosti splnenia určitých dodatočných podmienok uvedených v § 37 ods. 1 zákona o rodine. V tejto súvislosti poukázal, že ak si maloleté neplnia svoje povinnosti definované v § 43 ods. 2 a 3 zákona o rodine, in concreto nespokupujú so svojím otcom, ako mu ani neprejavujú rešpekt, primeranú úctu a ide o zjavne nevhodné správanie maloletých, podmienky uvedené § 37 ods. 1 zákona o rodine sú tým pádom splnené. V poradí tretia naformulovaná otázka má byť podľa otca maloletých doplnená a postavená i na otázkach: „Je účelom výchovného opatrenia v kontexte § 37 ods. 2 zákona o rodine naplňovať názor maloletých detí alebo práve naopak: je účelom výchovného opatrenia ukladaného v záujme maloletého v zmysle § 37 ods. 2 zákona o rodine v záujme maloletých riešiť negatívny stav vzniknutý v rodine za účelom nápravy dlhoročného odlúčenia rodiča a detí a byť vedené k obnove vzťahu nepreferenčného rodiča a maloletého?“ či „V kontexte § 37 ods. 2 zákona o rodine je účelom výchovného opatrenia naplňovanie názoru maloletých detí alebo, naopak, je účelom výchovného opatrenia ukladaného v záujme maloletého v zmysle § 37 ods. 2 zákona o rodine riešiť negatívny stav vzniknutý v rodine za účelom nápravy absencie vzájomného vzťahu maloletých, ako aj odmietania budovania vzťahu starších

maloletých detí s mladšími maloletými deťmi, ktoré nemajú oboch rodičov rovnakých?“. V nadväznosti na uvedenú otázku, resp. otázky dovolateľ poukázal, že od dovolacieho súdu nežiada, aby vyslovil, aký je záujem maloletých v konkrétnej veci - to je vec súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu, ale aby zaujal stanovisko k tomu, že v praxi tak súdov prvej inštancie, ako aj odvolacích súdov dochádza k stotožneniu názoru maloletých s ich záujmom, pričom v danom prípade sa odvolací súd flagrantne vyjadril, že uloženie výchovného opatrenia nie je možné s ohľadom na to, že maloleté jeho uloženie odmietajú. Podľa dovolateľa nemožno posudzovať súladnosť uloženia výchovného opatrenia so záujmami maloletých v kontexte nesúhlasu maloletých s navrhovaným výchovným opatrením, čiže odmietnutie uložiť výchovné opatrenie, ktoré otec navrhuje preto nemožno založiť len na tom, že maloleté s ním, ako aj s jeho ďalšími deťmi a svojimi súrodencami nekomunikujú a ako otca a súrodencov ich odmietajú, keďže účelom uloženia tohto výchovného opatrenia je odstránenie tohto nepochybne neželaného stavu a nevhodného správania sa maloletých. K poslednej nastolenej právnej otázke dovolateľ ešte uviedol, že nie je možné rozhodnúť o návrhu na uloženie výchovného opatrenia, ktorého obsahom je návrh na uloženie opatrení vedúcich k obnove vzťahu medzi súrodencami, bez vykonania testu proporcionality, keďže medzi záujmami maloletých je konkurencia a je preto potrebné posúdiť, ktorému záujmu treba dať prednosť a prečo.

3.5. Záverom dovolateľ upriamil pozornosť dovolacieho súdu na skutočnosť, že vo veci úpravy výkonu práv a povinností k maloletým, ktorá bola vedená pod sp. zn. B1-3P/15/2015 pred Mestským súdom Bratislava II, bol dňa 11. októbra 2023 vyhlásený rozsudok, v zmysle ktorého je styk otca a maloletých neupravený, a teda rozhodujúci súd v danej veci neurobil nič, aby vzťah maloletých a otca napravil najmä s ohľadom na ich vek a s ním súvisiace možnosti nápravy, hoci posledné pokusy o sanáciu tohto stavu sa uskutočnili v roku 2017.

4. Matka maloletých detí sa k podanému dovolaniu otca nevyjadrila.

5. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava (ďalej len „ÚPSVaR“) ako procesný opatrovník sa k dovolaniu otca maloletých nevyjadril.

6. Dovolanie je v danom prípade podané vo veci starostlivosti súdu o maloletých. Konanie v týchto veciach je od 01. júla 2016 upravené v Civilnom mimosporovom poriadku. Vzájomný vzťah medzi CMP a CSP je vymedzený v § 2 ods. 1 CMP, podľa ktorého sa na konania podľa tohto zákona použijú ustanovenia CSP, ak tento zákon neustanovuje inak. Keďže § 76 a § 77 CMP obsahujúce niektoré ustanovenia o dovolaní „neustanovujú inak“, ak ide o prípustnosť dovolania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých, prípustnosť dovolania otca bolo potrebné posudzovať podľa ustanovení CSP.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podal v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) účastník, v ktorého neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpený v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a tiež aj dôvodné. Ak totiž dovolanie smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí z dovolacieho dôvodu uvedeného v § 420 CSP, potom existencia tohto dôvodu, t. j. existencia niektorej z tzv. zmätočnosťných väd uvedených v tomto ustanovení, znamená nielen splnenie podmienky prípustnosti dovolania, ale zároveň zakladá bez ďalšieho aj jeho dôvodnosť.

8. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného konania osobitné postavenie. Mimoriadnej povahy dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

9. V zmysle § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci

samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Otec maloletých detí dovolaním namietal (vychádzajúc z chronológie dovolacích dôvodov v dovolaní aj v zákone, ktorého sú súčasťou, t. j. v CSP), že k vade zmätočnosti predpokladanej ustanovením § 420 písm. e) CSP došlo v dôsledku toho, že sudca Mgr. Róbert Bardáč, PhD. (ďalej len „sudca Bardáč“) bol z prejednávania a rozhodovania veci na súde prvej inštancie vylúčený, a to s poukazom na odôvodnené pochybnosti, ktoré možno mať o jeho zaujatosti voči nemu. Táto zaujatosť sudcu Bardáča - ale nielen ona - rezultovala podľa dovolateľa vo viacerých prípadoch k nesprávnemu procesnému postupu znemožňujúc uskutočňovať mu jemu patriace procesné práva (dovolacia námietka podľa § 420 písm. f) CSP).

11. Integrovanou súčasťou práva na spravodlivý (fair) proces tak, ako je vymedzené v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, je garanciou toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nezaujatý sudca. Nestrannosť a nezaujatosť sudcu je jedným z hlavných predpokladov spravodlivého rozhodovania a jednou z hlavných premis dôvery občanov a iných subjektov práva v právo a právny štát (čl. 1 ods. 1 ústavy).

12. Nestrannosť a nezaujatosť sudcu sa podľa judikatúry ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva posudzuje v dvoch krokoch, a to prostredníctvom tzv. subjektívneho a objektívneho testu nestrannosti.

13. Cieľom subjektívneho testu je zistiť, aké je osobné presvedčenie alebo záujem dotyčného sudcu v danom prípade (porov. rozsudok veľkej komory Európskeho súdu pre ľudské práva z 15. decembra 2005 vo veci Kyprianou v. Cyprus, sťažnosť č. 73797/01, § 118). Ide teda o to, či sudca je či nie je vnútorne zaujatý voči strane sporu/účastníkovi konania, a to bez ohľadu na dôvody tejto zaujatosti. V tomto poňatí je nestrannosť predovšetkým subjektívnou psychickou kategóriou, vyjadrujúcou vnútorný psychický vzťah sudcu k prejednávanej veci v širšom zmysle (zahŕňa vzťah alebo pomer k veci, účastníkom, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným - § 49 ods. 1 CSP). V tomto teste sa uplatňuje vyvrátená domnienka nestrannosti sudcu, platí teda, že sudca je považovaný za (subjektívne) nestranného, pokiaľ nie je preukázaný opak. Hoci ide o test subjektívnej nestrannosti, možno uvedenú domnienku vyvrátiť len objektívnym spôsobom; subjektívne stanovisko sudcu ani strany sporu k tomu nie je dostačujúce.

14. V rámci objektívneho testu sa skúma, či osoba sudcu poskytuje dostatočné záruky, vylučujúce akúkoľvek oprávnenú pochybnosť o jeho nestrannosti. Pri tomto teste je tak nutné zistiť, či existujú skutočnosti, ktoré by mohli vzbudiť oprávnenú pochybnosť o nestrannosti sudcu. Nie je ale potrebné sa zaoberať ich skutočným vplyvom na osobné presvedčenie sudcu v danom prípade. Preto nestačí, že sa sudca subjektívne necíti byť zaujatý vo vzťahu k stranám sporu/účastníkom konania (ich zástupcom) či veci, ale i objektívne nazerané musia byť vylúčené oprávnené pochybnosti o jeho nezaujatosti. Inými slovami, nejde len o hodnotenie subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti alebo necíti byť zaujatý, ale o objektívnu úvahu, či-vzhľadom na okolnosti prípadu - možno mať za to, že by sudca mohol byť zaujatý. V tomto ohľade môže mať i zdanie istú dôležitosť, lebo v stávke je dôvera, ktorú súdy v demokratickej spoločnosti musia u verejnosti vzbudzovať (porov. Ľalík, M. - Ľalík, T.: Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky. Komentár. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2019, s. 164 a nasl.).

15. Názor strán sporu/účastníkov konania na nestrannosť sudcu môže byť podnetom na jej skúmanie, ale o nezaujatosti sudcu je potrebné rozhodovať na základe vyššie uvedených kritérií subjektívneho a objektívneho testu. Dbať na dodržaní nestrannosti je povinnosťou sudcov a nie strán sporu. Princíp

nestranného rozhodovania, garantovaný okrem čl. 46 ods. 1 i čl. 48 ods. 1 ústavy, je zásadným princípom fungovania súdnej moci a je zákonnou, resp. ústavnou, ako i morálnou povinnosťou sudcov cítiť si tento princíp. Pri plnení tejto povinnosti musia sudcovia o nezaujatosti uvažovať nielen v subjektívnej, ale i v objektívnej rovine. Sudca sa teda nesme uspokojiť s tým, že sa subjektívne necíti byť zaujatý, ale vždy sa musí zaoberať aj otázkou, či s ohľadom na jemu známe okolnosti prípadu sú vylúčené oprávnené pochybnosti o jeho nezaujatosti.

16. Špecifické povinnosti sudcu stanovuje aj ustanovenie § 49 a nasl. CSP. Tento Civilný súdny poriadok poskytuje stranám sporu iba prostriedky, ktorými sa môžu práva na nezaújatého sudcu domáhať. Jedným z týchto prostriedkov je i námietka zaujatosti podaná podľa § 52 a nasl. CSP. Okrem námietky zaujatosti môžu strany sporu podať i odvolanie zdôvodnené tým, že rozhodoval vylúčený sudca (§ 365 ods. 1 písm. c) CSP). Na vadu spočívajúcu v tom, že rozhodoval vylúčený sudca prihlíada i dovolací súd v zmysle dovolacieho dôvodu podľa ustanovenia § 420 písm. e) CSP.

17. Tieto procesné prostriedky majú garantovať právo strany sporu/účastníka konania na nestranného sudcu. Z povinnosti všeobecných súdov vždy vykonať výklad príslušných ustanovení zákona ústavnokonformným spôsobom (čl. 152 ods. 4 ústavy) vyplýva, že aj pri výklade podmienok pre uplatnenie týchto prostriedkov musia súdy postupovať tak, aby umožnili čo najširšiu realizáciu tohto práva. Dovolací dôvod podľa § 420 písm. e) CSP podľa názoru najvyššieho súdu nevyžaduje ako nevyhnutnú podmienku jeho úspešného uplatnenia vyčerpanie námietky zaujatosti podľa § 52 a nasl. CSP. Tento dovolací dôvod možno preto uplatniť bez ohľadu na to, či strana sporu (ne)využila námietku zaujatosti. Pri rozhodovaní o tom, či bude dovolaniu vyhovieť, je nutné posúdiť nestrannosť sudcu ako z hľadiska subjektívneho, t. j. z hľadiska osobného presvedčenia a správania sa sudcu v danej veci, tak aj z hľadiska objektívneho, t. j. či sudca dáva dostatočné záruky pre vylúčenie legitímnych pochybností o jeho nestrannosti (porov. rozsudok veľkej komory Európskeho súdu pre ľudské práva z 15. októbra 2009 vo veci Micallef v. Malta, sťažnosť č. 17056/06, § 93, či uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 306/2014).

18. Sudcov pomer k stranám sporu/účastníkom konania môže byť založený predovšetkým príbuzenským alebo jemu obdobným vzťahom (porov. § 116 Občianskeho zákonníka), ktorému na roveň môže v konkrétnom prípade stáť vzťah priateľský alebo naopak nepriateľský. Nie je možné pritom vylúčiť, že sa nepriateľský vzťah sudcu k účastníkovi vytvorí pri služobnom styku, t. j. v rámci predchádzajúcich súdnych konaní alebo aj v priebehu konania súčasného, vždy tu ale musí byť určitý konkrétny dôvod, pre ktorý sa záujmy sudcu dostanú do rozporu so záujmami strany/účastníka, prípadne vyústenie vystupovania strany/účastníka v emotívne ovplyvnený postoj sudcu, ktorý inak všeobecne predstavuje nepatričné vybočenie z požiadavky na profesionálny prístup sudcu k stranám/účastníkom konania, z ktorého môžu vyvstať pochybnosti o nestrannosti a objektivite sudcu vzhľadom na jeho (do novej špecifickej polohy postavený) vzťah k strane/účastníkovi konania.

19. Z vyjadrenia zákonného sudcu Mgr. Róberta Bardača, PhD. o tom, že: „... navrhovaná dĺžka a frekvencia výchovného opatrenia má charakter sankcie namierenej voči matke a mal. deťom a že otec, ktorý podľa názoru súdu neprešiel žiadnou sebareflexiou, by pri takto nariadenom výchovnom opatrení iba „čakať“ na výsledok nanúteného poradenstva s členmi svojej rodiny.“, ktoré mal podľa otca sudca predostrieť na pojednávaní a tiež priamo v prvoinštančnom rozhodnutí, rovnako aj z vyjadrenia tohto sudcu k ústavnej sťažnosti otca maloletých detí, o tom, že sťažnosť považuje za „bizarnú“, pri súčasnom stanovisku sudcu k vyjadreniu druhého v poradí v tom smere, že slovo bizarný použil len v tom význame, aký má toto slovo v slovenskom jazyku, čo znamená v rámci synonym tohto slova v slovnej podobe „čudný, podivný, zvláštny“, v posudzovanom prípade nemožno bez ďalších relevantných skutočností dovodiť, že by sudca prechovával voči otcovi subjektívne nepriateľský postoj. Napokon ani z obsahu spisu, okrem namietaných vyjadrení sudcu, ktorých intenzita neprekračuje z pohľadu profesijnej povinnosti hranicu akceptovateľnosti, nevyplývajú žiadne iné konkrétne okolnosti, ktoré by nasvedčovali tomu, že existuje určitý dôvod, pre ktorý by bolo možné usudzovať pomer zákonného sudcu k otcovi ako účastníkovi konania v zmysle § 52 a nasl. CSP.

20. Za daných okolností preto dovolací súd dospel k záveru - s ohľadom na obsah spisu - že v prejednávanej veci nebol daný reálny dôvod pochybovať o nezaopatosti sudcu Mgr. Róberta Bardača, PhD.. Je zrejmé, že odvolací súd v napadnutom rozsudku aplikoval výklad jednoduchého práva, keď z hľadiska objektívneho má pri posudzovaní námietky zaujatosti kľúčový význam aj ním použité ustanovenie § 53 ods. 3 CSP, podľa ktorého ak sa námietka zaujatosti týka len okolností, ktoré spočívajú v procesnom postupe sudcu alebo jeho rozhodovacej činnosti, súd na námietku zaujatosti neprihliada. Odvolací súd otcom uplatnené dôvody zaujatosti zákonného sudcu posúdil za také, ktoré sa týkajú práve postupu v konaní, čo nič nemení na tom, že vzhľadom na uvedené v predchádzajúcich bodoch 10. až 19., dovolacia námietka otca podľa § 420 písm. e) CSP nemohla byť považovaná za dôvodnú.

21. Dovolateľ prípustnosť podaného dovolania vyvodzuje (okrem ďalšieho) i z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

22. Citované ustanovenie zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie vecí za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

23. K tomuto dôvodu prípustnosti dovolania treba uviesť, že ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) uvádza, že súdy musia v rozsudkoch jasne a zrozumiteľne uviesť dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, musia sa zaoberať najdôležitejšími argumentami vznesenými stranami sporu a uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov, a že nedodržanie týchto požiadaviek je nezlučiteľné s ideou práva na spravodlivý proces (pozri napr. *Garcia Ruiz v. Španielsko*, *Vetrenko v. Moldavsko*, *Kraska v. Švajčiarsko*). Judikatúra ESLP síce nevyžaduje, aby na každý argument strany bola v odôvodnení rozhodnutia súdu daná odpoveď, trvá však na tom, že ak ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď súdu práve na tento argument (*Ruiz Torija c. Španielsko* z 09. decembra 1994, séria A, č. 303 - A, s. 12, § 29, *Hiro Balani c. Španielsko* z 09. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, *Georgiadis c. Grécko* z 29. mája 1997, *Higgins c. Francúzsko* z 19. februára 1998).

24. Rovnako, podľa stabilizovanej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné (IV. ÚS 14/07). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (napr. III. ÚS 107/07). V prípade, keď právne závery súdu z vykonaných skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplývajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (I. ÚS 243/07). Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení koherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre

širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08).

25. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach, práve pod vplyvom judikatúry EŠLP a ústavného súdu, zaujal stanovisko, že medzi práva účastníka/strany sporu civilného procesu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jeho práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť, je totiž odrazom práva účastníka/strany konania na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa zaoberá všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatneného návrhu/žaloby, ako aj špecifickými námietkami účastníka/strany konania. Porušením uvedeného práva účastníka/strany konania na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej, sa účastníkovi/strane konania (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo, aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

26. Práve priblížený výpočet samozrejme nemôže byť (ani mať ambíciu byť) úplným, keďže sa v konkrétnom prípade môžu vyskytnúť i iné nedostatky v argumentácii (podľa okolností buď súdu prvej inštancie, odvolacieho súdu alebo aj oboch takýchto súdov - pri nahliadaní na problém optikou súdu dovolacieho), ktorých prítomnosť rovnako spôsobí nerešpektovanie čiastkového práva na spravodlivý súdny proces reprezentovaného právom na objektívne presvedčivé (uspokojivé) odôvodnenie výsledku rozhodovacej činnosti súdu.

27. K práve uvedenému sa v odvolacích konaniach pridružuje i faktor umožnenia odvolaciemu súdu procesným právom, aby takýto súd, pokiaľ sa v celom rozsahu stotožní s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, sa v odôvodnení len obmedzil na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplnil na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody (§ 387 ods. 2 CSP); odvolací súd sa však v odôvodnení musí zaoberať podstatnými vyjadreniami strán prednesenými v konaní na súde prvej inštancie, ak sa s nimi nevysporiadal v odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie a rovnako sa odvolací súd musí vysporiadať s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní (§ 387 ods. 3 CSP).

28. Podľa názoru dovolacieho súdu sa v prejednávanej veci nedostatky v argumentácii, vedúce (nateraz) k neakceptovateľnosti prijatých záverov (skutkových aj právnych) v rozsudku odvolacieho súdu vyskytli, nakoľko odvolací súd sa napriek výslovnému príkazu urobenému súčasťou ustanovenia § 387 ods. 3 CSP nevysporiadal v odôvodnení svojho potvrdzujúceho rozsudku s takými tvrdeniami otca z jeho odvolania, ktoré bez ďalšieho nejde označiť za nepodstatné a to za situácie, keď otec (o. i.) výslovne namietal, že už predtým sa s takouto argumentáciou nevysporiadal (resp. neurobil tak dostatočne dôsledne) ani súd prvej inštancie.

29. Možnosť plného stotožnenia sa odvolacieho súdu s odôvodnením ním preskúmaného rozhodnutia súdu prvej inštancie a obmedzením sa na konštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia (ako pravidlo) a súvisiaca možnosť doplnenia (odvolacím súdom) na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalších dôvodov (v tomto prípade možnosť majúca povahu výnimky z pravidla, ktorej uplatnenie prichádza do úvahy podľa toho, aký argumentačný priestor súd prvej inštancie úplnosťou svojej argumentácie odvolaciemu súdu ponechá) je síce súčasťou úpravy slovenského civilného procesu už pred čias nadobudnutia účinnosti CSP (tu por. § 219 ods. 2 OSP), v rámci rekodifikácie však zákonodarcu do zákona výslovne vniesol aj to, čo v skoršom čase šlo (a bolo nutné) vyvodieť z logiky úpravy a jej účelu a čoho podstatu možno vyjadriť tak, že možnosť praktického prevzatia argumentácie súdu prvej inštancie odvolacím súdom nezbavuje odvolací súd hoc aj len veľmi stručne a úmerne okolnostiam konkrétného prípadu reagovať na argumentáciu z odvolania (prinajmenšom tak, že sa poukáže na tie odvolacie námietky, ktoré sú iba opakovaním už súdom prvej

inštalácie neprijatej argumentácie, ku ktorej však takýto súd zaujal adresné stanovisko, alebo aspoň zrozumiteľne vysvetlil, prečo táto bola bez právneho významu a v prípade iných námietok odvolací súd ozrejmi, prečo spôsob nazerania na problém neboli spôsobilé ovplyvniť). Tým sa samozrejme nemá na mysli, že odvolateľovi musí byť dané za pravdu, ale že musí dostať objektívne zrozumiteľnú odpoveď na svoj špecifický argument.

30. Odvolací súd v prejednávanej veci nezaujal k otázkam urobeným súčasťou odvolania otca i argumentácie tohto účastníka zo štádia konania predchádzajúceho rozhodnutiu súdu prvej inštalácie objektívne presvedčivé stanovisko, keď iba všeobecne konštatoval preskúmateľnosť napadnutého rozsudku prvoinštančného súdu (pozri body 14. až 18. napadnutého rozsudku) bez zaoberania sa „rozsiahlymi“ a podľa dovolacieho súdu v nich aj „podstatnými“ odvolacími dôvodmi otca (pozri bod 2. napadnutého rozsudku a z neho napr. namietanie otca v odvolaní, že súd prvej inštalácie sa pri dokazovaní odbornými vyjadreniami a znaleckými posudkami sústredil iba na časti vytrhnuté z kontextu, ktoré ho vykresľujú v negatívnom svetle a ako jediného, kto mal svojim správaním a postojmi zapríčiniť súčasný stav, stávanie sa voči argumentácii súdu prvej inštalácie, že maloleté sa môžu cítiť ohrozené tým, že ich chce odňať matke, pričom v predmetnej veci sa nerozhoduje o úprave styku otca s maloletými, zdôraznenie, že predmetom konania je vytvorenie reálnych predpokladov pre obnovenie kontaktu maloletých a otcom, ich súrodencami a so starými rodičmi, pričom by akceptoval, ak by sa kontakt začal obnovovať najprv na úrovni maloletých s ich súrodencami, spochybňovanie zainteresovaných odborníkov s bližšou argumentáciou so zdôraznením že, súd prvej inštalácie nemal brať do úvahy závery znalca Mgr. R. v znaleckom posudku č. XX/XXXX., ktoré uviedol v napadnutom uznesení, nakoľko otec sa so znalcom v rámci prípravy vypracovania posudku č. XX/XXXX nestretol, preto ho znalec ani nemohol hodnotiť a už vôbec ho nemohol hodnotiť inak, ako ho hodnotil v posudku č. XX/XXXX, a ďalšie). Otec v tomto smere v dovolaní osobitne zdôraznil, že oba nižšie súdy mu nepodali žiadne vysvetlenie, ako sa pri rozhodovaní vysporiadali s naplnením princípu najlepšieho záujmu všetkých súrodencov G. navzájom, teda prečo súd zamietol návrh na nariadenie výchovného opatrenia aj vo vzťahu k náprave zjavne narušených vzťahov medzi maloletou U. a G. a ich súrodencami G. a Y. G., ktorí pochádzajú zo súčasného manželstva otca a tiež medzi G. a U. a ich starým rodičom, čo už samé o sebe spôsobuje nepreskúmateľnosť napadnutého rozsudku. Odvolací súd dokonca sám argumentáciu použitú ním i súdom prvej inštalácie na podporu zvoleného spôsobu rozhodnutia prinajmenšom čiastočne spochybnil záverečnou apeláciou na matku, aby si uvedomila, že ako preferenčný rodič, ktorému boli maloleté zverené do osobnej starostlivosti je povinná okrem riadneho zabezpečovania tejto osobnej starostlivosti vyvinúť maximálne úsilie o vytvorenie priestoru na to, aby sa maloleté stýkali s otcom (bod 41. odôvodnenia napadnutého rozsudku). Minimálne uvedené vylučovalo akýkoľvek iný záver dovolacieho súdu než ten, že v tomto prípade došlo k zaťaženiu konania pred odvolacím súdom tvrdenou zmätočnosťou vadou podľa § 420 písm. f) CSP. Absencia vysporiadania sa dovolacieho súdu v jeho rozsudku s takými odvolacími tvrdeniami odvolateľa, ktoré bez ďalšieho nejde označiť za nepodstatné (čo inak platí pre všetkých účastníkov konania, ak rozhodnutie dovolacieho súdu vyznie v ich neprospech a založí tým ich oprávnenie na dovolanie), je totiž tak závažným nedostatkom rozhodnutia (a zásahu ním do procesných práv účastníka konania), ktorého intenzita zakladá (až) porušenie práva na spravodlivý súdny proces.

31. Dovolací súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že možnosť praktického prevzatia argumentácie súdu prvej inštalácie odvolacím súdom nezbavuje odvolací súd povinnosti hoc aj len veľmi stručne a úmerne okolnostiam konkrétneho prípadu reagovať na argumentáciu z odvolania (prinajmenšom tak, že sa poukáže na tie odvolacie námietky, ktoré sú iba opakovaním už súdom prvej inštalácie neprijatej argumentácie, ku ktorej však takýto súd zaujal adresné stanovisko, alebo aspoň zrozumiteľne vysvetlil, prečo táto bola bez právneho významu a v prípade iných námietok odvolací súd ozrejmi, prečo spôsob nazerania na problém neboli spôsobilé ovplyvniť). Tým sa samozrejme nemá na mysli, že odvolateľovi musí byť dané za pravdu, ale že musí dostať objektívne zrozumiteľnú odpoveď na svoj špecifický argument, pričom taká argumentácia dovolacieho súdu, rozvinutejšia v napadnutom rozsudku „len“ vo vzťahu k odvolacím námietkam otca (i) o nesprávnych skutkových zisteniach, v konkrétnom však len strohým konštatovaním, že „námietku otca, že súd prvej inštalácie si selektívne vybral iba tie dôkazy, ktoré vyznievajú v jeho neprospech vyhodnotil ako nepreukázanú, vyplývajúcu len v konaniach vo veci

maloletých detí G. prezentovaným nekritickým postojom otca“, ktorá argumentácia nemôže byť považovaná za inú, než za ničím nepodloženú, (ii) o nesprístupnení mu zvukového záznamu z výsluchu maloletých pred súdom prvej inštancie v neprítomnosti rodičov, pričom aj tu v prevažnej miere len paušálnym akcentovaním, že „výsluch maloletých detí sa v aplikačnej praxi uskutočňuje spravidla bez prítomnosti rodičov a to práve z dôvodu, aby neboli vystavované tlaku rodičov, vystavené konfliktu lojality“, ale i tu už bez ďalšieho objasnenia konkrétnych okolností daného prejednávaneho prípadu smerujúce k uvedenému konštatovaniu (danú nejasnosť nemohol odstrániť ani odkaz na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/3/2023 z 29. marca 2023, ktoré sa malo opierať „o takéto konkrétne okolnosti prípadu“, ktoré konštatovanie otec spochybnil), (iii) o zaujatosti sudcu, ktorý vec prejednal a rozhodol o nej na súde prvej inštancie (tu doplnená dovolacím súdom v bodoch 10. až 20. tohto rozhodnutia) a (iv) o nesprávnom právnom posúdení veci, opäť definovaním predovšetkým teoretických a zákonných východísk právneho inštitútu výchovných opatrení, bez ich použitia na konkrétne skutkové okolnosti prejednávanej veci, s následným odkazom, že ďalšie odvolacie argumenty otca odvolací súd považoval pre rozhodnutie vo veci samej za nerozhodné, bez potreby sa nimi osobitne vysporiadať (uvedené spolu s ďalším v bode 42. napadnutého rozsudku), nemôže byť považovať za iné, než za nesprávny procesný postup zakladajúci namietanú zmatečnosť vadu v zmysle § 420 písm. f) CSP.

32. Vzhľadom na konštatovanie existencie druhého dôvodu prípustnosti dovolania (podľa § 420 písm. f) CSP) dovolací súd už neprístupoval k posúdeniu opodstatnenosti argumentácie otca, týkajúcej sa nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom (podľa § 421 ods. 1 rovnakého zákona). Postupoval pritom v súlade so svojou rozhodovacou praxou, ktorá sa ustálila na názore, že v prípade dôvodne namietanej vady zmatečnosti (pri ktorej existencii musí vždy dôjsť k zrušeniu dovolaním napadnutého rozhodnutia a k vráteniu veci jeho pôvodcovi na ďalšie konanie) ide o procesnú nesprávnosť, pri ktorej je predčasné posudzovať otázky súvisiace so správnosťou právneho posúdenia veci (1Cdo/166/2017, 2Cdo/88/2017, 3Cdo/146/2018, 4Cdo/191/2018, 5Cdo/29/2016, 8Cdo/70/2017) a práve z tohto dôvodu neprišlo v prejednávanej veci ani na posudzovanie, či dovolaním nastolené otázky majú vôbec charakter otázok právnych (a teda spôsobilých založiť prípustnosť dovolania podávaného podľa § 421 CSP).

33. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Dovolací súd zruší aj rozhodnutie súdu prvej inštancie, len ak nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu (§ 449 ods. 2 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Keďže v tejto veci prvou z dovolaním vytýkaných vád (tou zmatečnosťou) bol zaťažený predovšetkým rozsudok odvolacieho súdu (nakolko predovšetkým pri ňom šlo konštatovať jeho zaťaženie dovolaním vytýkanou vadou a bol to práve odvolací súd, ktorý potvrdením uznesenia s nie celkom náležitým odôvodnením spojil kvalitu svojho rozhodnutia s kvalitou a dostatočnosťou argumentácie súdu prvej inštancie), dovolací súd mal za to, že na nápravu stavu postačí zrušenie len daného rozsudku a preto o dovolaní rozhodol spôsobom uvedeným vo výroku tohto uznesenia.

34. Dovolací súd zároveň pripomína, že ak dovolací súd zruší rozsudok odvolacieho súdu a vráti mu vec na ďalšie konanie, odvolací súd nesmie odôvodnenie svojho nového rozsudku koncipovať tak, že iba dopĺňa pôvodné odôvodnenie zrušeného rozsudku. Zrušený rozsudok v čase opätovného rozhodovania už právne neexistuje (obdobne pozri nález Ústavného súdu SR z 26. apríla 2017, sp. zn. II. ÚS 754/2016).

35. Opomenúť nemožno ani to, že dostatočné a presvedčivé odôvodnenie rozhodnutia je v demokratickom právnom štáte základnou podmienkou legitimity každého rozhodnutia súdu. Iba ak je rozhodnutie súdu dostatočne, racionálne a presvedčivo odôvodnené, má verejná moc morálne právo vynucovať jeho rešpektovanie a adresáti rozhodnutia majú morálnu povinnosť ho rešpektovať. Ak súd takto nedokáže odôvodniť svoje rozhodnutie, jeho rozhodnutie sa tým stáva neobhájiteľné, čomu je potrebné sa v ďalšom konaní vyvarovať.

36. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

37. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.